

Radicale vernieuwing zorg

Ondersteund door

Participatiekoor Leiden zingt Matthäus Passion

Geplaatst op 26 april 2019

Mensen met en mensen zonder dementie zongen op Goede Vrijdag 19 april in de Vredeskerk te Leiden samen de Matthäus Passion (zie filmpje onder aan deze tekst)
. Ook vertelden enkele zangers – of hun naasten – hun eigen verhaal over lijden, verlies, hoop, liefde. Wat kunnen studenten Radicale Vernieuwing Waarde-vol

Onderwijs (RVWO) leren van dit participatieproject?

Bariton Cor van der Keur (84) houdt van muziek. “Werken, bidden en zingen: daaruit bestond en bestaat mijn leven”, zegt de voormalige ambtenaar. “Ik heb zangles gehad en zong onder meer in de Leidse Cantorij.” Zijn zus vertelt dat ze met muziek zijn grootgebracht en als kind al in aanraking kwamen met de Matthäus Passion, het hoorde er thuis gewoon bij. De Matthäus Passion betekent nog altijd veel voor de heer Van der Keur: “Er zit een sterke persoonlijke beleving aan.”

Sociale benadering

Cor van der Keur is een van de zangers van het [Participatiekoor](#) Leiden. In een Participatiekoor zingen mensen met dementie (of afasie) samen met ervaren projectzangers en werken zij toe naar een publieksconcert. De projectzangers treden hierbij op als maatje van de mensen met dementie om hen – waar nodig – te begeleiden bij het instuderen van de muziek. De Participatiekoren zijn een initiatief van Stichting Participatie met Dementie. Deze heeft als missie om door culturele evenementen een breed publiek te laten kennismaken met de mogelijkheden die een sociale benadering van dementie met zich meebrengt en de effecten die dit heeft op mensen met dementie. (1)

Saamhorigheid

Het Leidse Participatiekoor is in het najaar van 2018 opgericht door Ellen Kruyt, geestelijk verzorger bij zorgorganisatie Topaz. Het bestaat uit 57 zangers; achttien van hen hebben dementie (of afasie). Deze achttien zijn bezoekers van een van de ontmoetingscentra van Topaz of wonen in een van de huizen van Topaz (2), net als Cor van der Keur. Hij vertelt dat hij steeds met een busje naar de locatie Topaz Overrhyn werd gebracht om daar te oefenen met het koor. Ellen Kruyt vertelt dat er in totaal zes keer gerepeteerd is en dat iedereen de muziek uit het verleden kende. Maar de mensen uit het koor kenden elkaar vooraf nog niet. Geen probleem, vindt de heer Van der Keur, want de repetities waren toch altijd gezellig. “Er was veel saamhorigheid.”

Persoonlijke verhalen

Het Participatiekoor Leiden zingt op Goede Vrijdag een selectie van de mooiste koren en koralen uit de Matthäus Passion (3) in een goed gevulde Leidse Vredeskerk: zo'n tweehonderd geïnteresseerden bezoeken de uitvoering van anderhalf uur. Muziek en zang worden afgewisseld met vijf zeer persoonlijke verhalen van zangers of hun naasten over de ups en downs in hun leven. Ook Cor van der Keur leest zijn eigen levensverhaal voor. Na afloop van het concert laat zijn zus weten dat ze heel trots en ontroerd was

door zijn voordracht. Die trots ervaren meerdere naasten, zo blijkt. Twee heren op de voorste rij genieten volop van het concert. De een komt voor zijn nicht, de ander voor zijn vrouw. Beide dames wonen in Topaz Overrhyn en zingen mee. “Het is prachtig”, constateren de heren.

Meedoen

Ook Martine Heruer, projectleider van het Expertisecentrum Dementie van Topaz (zie kader), blikst na afloop van het concert tevreden terug. “Dit project toont aan dat mensen met dementie – of afasie – prima in staat zijn om een mooie voorstelling neer te zetten, met wat hulp”, zegt ze. “Dat komt soms als een verrassing, zelfs voor de naasten. Maar muziek blijft nog lang in het brein hangen, zeker liederen die mensen al op jonge leeftijd hebben geleerd. Dus kunnen mensen met dementie vaak nog prima meedoen in een koor. En juist dat meedoen is zó belangrijk. Ook mensen met dementie willen ervaren dat ze ertoe doen, dat ze meetellen in de maatschappij en dat zij betekenis hebben voor anderen. En natuurlijk willen zij ook gewoon plezier hebben! We hebben van dit project geleerd dat een koor een goede, laagdrempelige manier kan zijn om dit alles te bewerkstelligen. Het is goed dat medewerkers – maar ook studenten RVWO! – zich daarvan bewust zijn.”

Het Participatiekoor wordt na de Paasdagen opgeheven, maar Martine wil dit succesvolle project een vervolg gaan geven. “Ik wil heel graag een ‘gewoon’ koor oprichten, bedoeld voor Topaz-bewoners, hun naasten, medewerkers, vrijwilligers, studenten.”

Gespreksvaardigheden

Wat zouden studenten RVWO kunnen bijdragen aan zo’n koor? En wat zouden ze moeten kennen en kunnen om de bewoners in zo’n koor te ondersteunen? “Studenten die iets met muziek hebben – misschien zelf zingen of een instrument bespelen – zouden het koor kunnen begeleiden”, oppert Martine. “Heel leuk, ook voor jezelf! Je kunt echt blijdschap brengen als je zoiets doet.”

Het is wel belangrijk dat je als student goed afstemt op de muzikale smaak van bewoners en je ervoor inzet hun welbevinden te vergroten. “Zoek aansluiting. Bespreek welke muziek aanspreekt en zet die op het repertoire. Waarschijnlijk zullen bewoners oudere nummers kiezen, want die zijn voor hen herkenbaar.” Verder moet je over prima gespreksvaardigheden beschikken als je een dergelijk project begeleidt. “Het is soms balanceren tussen meteen accepteren wat een bewoner op een bepaald moment wil of toch een beetje overredingskracht gebruiken.” Ze geeft een voorbeeld: “We merkten dat bewoners soms geen zin

hadden om te repeteren. Dan is het belangrijk om te achterhalen wat er speelt, om gedrag te herleiden. Soms zal de uitkomst zijn dat iemand inderdaad een repetitie overslaat, bijvoorbeeld omdat hij niet lekker is. Soms dat je iemand verleidt om toch te gaan oefenen, omdat je weet dat hij enorm opknapt als hij eenmaal 'over die drempel' is."

Muziek helpt

Martine vertelt dat het haar ideaal is dat er uiteindelijk geen speciale koren, projecten of woonzorgorganisaties nodig zijn voor mensen met dementie. "Ik zou willen dat de maatschappij zó dementievriendelijk was dat mensen gewoon in hun eigen omgeving konden blijven en meedoen met de rest. Zolang het nog niet zover is, is het ons doel om het de mensen die bij ons wonen zo gelukkig mogelijk te maken. En muziek kan daarbij helpen."

(1) Stichting Participatie met Dementie, Zolang ik er ben...zing ik mee (april 2019).

(2) Idem.

(3) Idem.

Over het Expertisecentrum

Het Expertisecentrum Dementie (in oprichting) wil kennis vergaren over dementie (onder meer door zelf onderzoek te doen) en kennis delen, vooral met de zorgorganisaties in de regio. Het doel is om mensen met dementie de best mogelijke zorg en ondersteuning te kunnen bieden, aansluitend bij hun behoeften.

Vanuit het Expertisecentrum gaat Martine Heruer gastlessen verzorgen aan de studenten RVWO. "Dan zal ik zeker ook benadrukken hoe belangrijk inclusie is én wat je zelf kunt doen om te bevorderen dat mensen met dementie erbij horen. Bijvoorbeeld door een bijdrage te leveren aan een koor of een muziekactiviteit."

Muziek als medicijn

Recent bezocht een groep verzorgenden en activiteitenbegeleiders van Topaz Zuydtwijck de voorstelling *Vergeten* van het [Nederlands Kamerkoor](#), Tido Visser en Arjan Ederveen. Het programma is een 'reis door het hoofd' van iemand met dementie.

Voorafgaand aan de voorstelling volgden de Topaz-medewerkers een training bij [Maartje de Lint](#). Zij is zangeres, solist bij het Participatiekoor Bergen en trainer en heeft een speciale methode ontwikkeld om het samen zingen met mensen met dementie in te zetten als interventie in de zorg. "Het lijkt erop dat muziek

namelijk echt iets kan doen voor mensen die niet meer zo makkelijk via taal communiceren”, zegt Martine. Hoe ‘[muziek als medicijn](#)’ werkt, wordt momenteel onderzocht door het ErasmusMC. “Wij zijn heel benieuwd naar de bevindingen.”

Tekst & beeld: Femke van den Berg (Bureau Bisontekst).

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Vernieuwing onderwijs](#), [Radicale Vernieuwing Waarde-vol Onderwijs®](#)

Trefwoorden: [Onderwijs](#), [Waarde-vol onderwijs Leiden](#)